

responding and behavior: alcohol / drugs abuse, misuse of medicines; overeating, excessively long sleep; avoidance of social interaction and non-constructive use of the Internet.

Key words: strategies, classifications, overcoming loneliness, students.

Отримано 11.05.2015

УДК 37.013.43:364.46

О. І. Данилюк
elena.daniluyk@mail.ru

АДРЕСНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ У ПОДОЛАННІ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД

Данилюк О. І. Адресність соціальної допомоги як ефективний інструмент у подоланні малозабезпеченості: теоретичний підхід. В статті доведено актуальність досліджуваної проблеми, а саме розглянуто теоретичні підходи до поняття соціальної допомоги та адресності її надання. Через негативний вплив економічної кризи на дохідну частину бюджету, суттєве збільшення соціальних видатків державного та місцевих бюджетів постає об'єктивно назріле питання щодо підвищення ефективності витрачання коштів на систему соціальної допомоги та підвищення її адресності, тобто спрямування її найбільш нужденним верствам населення. Крім того, адресну соціальну допомогу розглянуто в історичній ретроспективі: відслідковано історію її становлення, еволюцію уявлень про зміст і сутність милосердя, благодійності і соціальної допомоги. Виокремлено етапи становлення адресної соціальної допомоги: надання адресної допомоги на рівні людських інстинктів, родинних відносин, місцевої общини і на рівні державного управління. Проаналізовано причинно-наслідкові зв'язки, що виникають між суб'єктами і об'єктами соціальної допомоги. Крім того, відстежено зміну видів і форм, механізмів і критеріїв надання адресної соціальної допомоги в різні історичні періоди розвитку суспільства. Також проаналізовано застосування світового досвіду для використання адресності надання соціальної допомоги. На прикладі державної соціальної допомоги одиноким матерям розглянуто зміни, що відбулися в законодавчому полі для посилення адресності її надання: надання в підвищеному розмірі тільки тим, хто її дійсно потребує. Здійснено теоретичний аналіз наукових підходів та обґрунтовано теоретичну сутність категорій «соціальна допомога» та «адресність». Результати аналізу основних підходів науковців щодо визначення вищезазначених категорій, дають підстави

констатувати, що на сьогодні в науковій літературі не існує єдиного трактування цих понять і, відмінність підходів до їх тлумачення обумовлена особливостями адресної допомоги як соціальної діяльності.

Ключові слова: соціальна допомога, адресність, адресна допомога, малозабезпеченість.

Данилюк Е. И. Адресность социальной помощи как эффективный инструмент в преодолении малообеспеченности: теоретический подход. В статье доказана актуальность исследуемой проблемы, а именно рассмотрены подходы к понятию социальной помощи и адресности ее предоставления. Через негативное влияние экономического кризиса на доходную часть бюджета, существенное увеличение социальных расходов государственного и местных бюджетов становится объективно назревшим вопрос относительно повышения эффективности расходования средств на систему социальной помощи и повышения ее адресности, то есть устремление ее наиболее незащищенным слоям населения. Кроме того, адресная социальная помощь рассмотрена в исторической ретроспективе: отслежено историю ее становления, эволюцию представлений о содержании и сущности милосердия, благотворительности и социальной помощи. Выделены этапы становления адресной социальной помощи: предоставление адресной помощи на уровне человеческих инстинктов, семейных отношений, местной общины и на уровне государственного управления.

Проанализированы причинно-следственные связи, которые возникают между субъектами и объектами социальной помощи. Кроме того, отслежено изменение видов и форм, механизмов и критериев предоставления адресной социальной помощи в разные исторические периоды развития общества. Также проанализировано применение мирового опыта для использования адресности предоставления социальной помощи. На примере государственной социальной помощи одиноким матерям рассмотрены изменения, которые состоялись в законодательном поле для усиления адресности ее предоставления, : предоставляться в повышенном размере только тем, кто ее действительно нуждается. Осуществлен теоретический анализ научных подходов и обоснована теоретическая сущность категорий "социальная помощь" и "адресность".

Результаты анализа основных подходов ученых относительно определения вышеупомянутых категорий, дают основания констатировать, что на сегодня в научной литературе не существует единственной трактовки этих понятий и, отличие подходов к их толкованию обусловлено особенностями адресной помощи как социальной деятельности.

Ключевые слова: социальная помощь, адресность, адресная помощь, малообеспеченность.

Danilyuk E. I. Targeting of social assistance as an effective tool in combating poverty: theoretical approach. The paper proved the relevance of the investigated problem, for example the approaches to the concept of social assistance and targeting of its provision. Due to the negative impact of the economic crisis on the revenue side of the budget, a substantial increase in social spending state and local budgets presented objectively overdue questions about the efficiency of spending on social assistance and improving its targeting, the direction of the neediest populations. In addition, targeted social assistance is considered historically, traced the history of its formation, evolution of ideas about the meaning and essence of mercy, charity and social assistance. There is determined stages of targeted social assistance, targeted assistance at the level of human instincts, family relations, local communities and levels of government. The analysis of cause-effect relationships that occur between subjects and objects of social assistance. Also tracked the change types and forms, mechanisms and criteria for targeted social assistance in different historical periods of social development. Also analyzed the use of international experience for the use of targeted social assistance. For example, state social assistance to single mothers considered changes in the legislative field to strengthen its targeted provision, provided a higher rate only those who really need. The theoretical analysis of scientific approaches and grounded theoretical nature categories of "social assistance" and "targeted." The analysis of the main approaches of scientists to determine the ategories above, give reason to conclude that today in the scientific literature there is no single interpretation of these concepts and different approaches to interpretation due to the peculiarities of targeted assistance as instrumentally rational activity.

Key words: social assistance, targeting, targeted assistance, low income.

Постановка проблеми. Внаслідок кризових явищ, що відбуваються в Україні впродовж останніх років, зростають масштаби абсолютної бідності, і перед Урядом України постає питання надання соціального захисту більш численній групі населення. Отже, постає об'єктивно назріле питання щодо підвищення ефективності витрачання коштів на систему соціальної допомоги. Тому надзвичайно важливим є питання саме адресності надання соціальної допомоги, тобто спрямування її найбільш нужденним верствам населення. Крім того, нині справа соціального захисту в Україні перебуває у стадії реформування і розвитку, ведуться пошуки її оптимальної структури, провідних напрямів діяльності. Саме реформуванням економіки, наслідками трансформації нашого суспільства, а також інституціоналізацією соціальної роботи обумовлена потреба в дослідженні та аналізі адресної соціальної допомоги як особливого виду соціальної діяльності. Актуальність теми посилює і той факт, що на сьогоднішній день має місце тимчасове припинення виплат та перерахунків деяких видів допомоги, збільшення кількості клієнтів.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми адресності надання соціальної допомоги, її переваги та недоліки висвітили в своїх наукових

працях зарубіжні та вітчизняні вчені: Лібанова Е., Новиков В., Надточій Б., Синенко А., Фірсов М., Сташків Б., Андрєєв В., Лайкам К. та ін.

Система соціальної допомоги формується та удосконалюється під впливом соціально-економічних та політичних змін, що відбуваються в суспільстві. Тому, потребує безперервного аналізу та дослідження, що і зумовило постановку мети статті – дослідити й обґрунтувати теоретичну сутність соціальної допомоги, адресність соціальної допомоги як однієї із складових соціальної політики держави, що в майбутньому позитивно вплине на ефективність соціального захисту населення.

Результати теоретичного аналізу. В умовах соціально-економічної кризи, при переході до ринкових відносин, коли держава відмовляється від одностороннього регулювання доходів, цін і відбувається складний процес адаптації населення до нових соціально-економічних умов, надзвичайно важливим стає забезпечення становлення нових, адекватних ринку, інститутів соціальної сфери. Одним з таких інститутів, що підтверджується практикою всіх розвинутих країн світу, є система адресної соціальної допомоги населенню, яка надає широкий спектр соціально-економічних, медико-соціальних, психолого-педагогічних, правових, соціально-побутових та інших соціальних послуг громадянам, що потрапили в складні життєві обставини.

В дефініції «адресна соціальна допомога» присутні декілька взаємопов'язаних між собою соціально значущих явищ. Поняття «адреса» просте і зрозуміле, але в дійсності допомога не завжди доходить до індивіда, що її потребує, тобто до «адресата». Поняття «соціальне» має свою діалектику розвитку. В наш час «соціальне» перейшло кордони сім'ї, общини, роду і навіть держави, воно удосконалює якісні і кількісні характеристики та поширює вплив в різних напрямках. Одним з його інтегральних показників слугує швидкий розвиток соціальної роботи. Зміст поняття допомога постійно ускладнювався, поглиблювався та збагачувався. З приводу тлумачення категорії «соціальна допомога», необхідно з'ясувати етимологію терміну «допомога». Коріння соціальної допомоги з глибокої давнини: коли окремі особи змушені були одягати і годувати нужденних. Зародження простих форм підтримки один одного свідчить про те, що на початку допомога була адресована конкретній особі, не носила постійний характер, була разовою. З появою надлишків продуктів на стадії родового суспільства відбувається їх розподіл між членами роду. Саме в цей період починають виокремлюватися суб'єкт допомоги та принципи координування дарообміну. Розвиваючись, змінюються відносини під час взаємодопомоги. Перерозподіл надлишків продуктів веде до того, що розширюється коло одержувачів допомоги, але стають нечіткими критерії її надання, що дозволяє використовувати допомогу не за призначенням. Співчуття і допомога в біді стають добродійністю, а не соціальною функцією общини. Російський дослідник М.В Фірсов виділяє чотири форми захисту і підтримки в стародавніх слов'янських племенах: культова форма підтримки; общинно-родова форма допомоги та захисту в межах роду; господарська форма допомоги і

взаємодопомоги; військова форма [1, с. 83]. Щодо господарської взаємодопомоги, люди допомагали один одному в різних ситуаціях: при будівництві будинку, зборі врожаю, при пожежі, при хворобі дорослих. Таким чином поступово формувалося соціальне розуміння значущості підтримки нужденних членів общини. Адресна соціальна допомога стає усвідомленою, відносно постійною і одним із засобів впливу на соціальні відносини. Аналізуючи уявлення про адресну допомогу на рівні общинно-родинних зв'язків можна виокремити підґрунтя надання допомоги, методи, форми і види підтримки та групи людей в общині, яким необхідна допомога. Критерієм допомоги була потреба: старих годували, сиріт виховували. Допомогу стали надавати не тільки окремі люди, але й церква. Допомога спрямовувалась не тільки на відновлення фізіологічного стану людини, але й на підтримку душевної рівноваги. Серед одержувачів допомоги виділяють дійсно нужденних і тих, хто не хоче працювати, а користується милостинею.

Наступний етап в становленні адресної соціальної допомоги – етап державності. В XVIII ст. церква частково втрачає свої позиції в справі надання допомоги. Держава бере на себе обов'язок надавати допомогу всім, хто її потребує. В цей період держава виступає як інститут – суб'єкт допомоги в дуже обмеженій мірі, формує нормативно-правову базу соціальної допомоги.

З приходом радянської влади було прийнято постанову про ліквідацію благочинних закладів. Новий уряд, в основному, спрямовував на державну допомогу в формі соціального забезпечення та страхування. Держава монополізувала всю систему соціальних служб. В 1917-1921 р. вводиться тотальне забезпечення найманих працівників; зростає кількість одержувачів пенсії; надається допомога по безробіттю, допомога постраждалим в стихійних і соціальних лихах, на поховання померлих, по вагітності і пологах. В зв'язку з складними економічними умовами, в цей період допомога також надавалась продовольчими та промисловими товарами. Нові форми забезпечення за рахунок держави і коло забезпечуваних було визначено в 1921 р. трьома декретами: про соціальне забезпечення; про кооперацію індивідів, про християнські заклади взаємодопомоги.

Таким чином, з розвитком людського суспільства з'являються нові категорії нужденних, допомога стає багатогранною; в центрі уваги при наданні допомоги завжди знаходиться сім'я. Людство досягає такого рівня розвитку, коли потреби окремих прошарків населення стають більш складними і мають декілька, а то й десятки критеріїв класифікації, тому розвиток адресної соціальної допомоги повинен йти паралельно з розвитком й ростом потреб людини.

На думку одних вчених, реальна потреба людини у соціальній допомозі визначається за сімейним (соціальним) станом домогосподарств. Таку точку зору, зокрема, обстоюють В. Новиков, Б. Надточій та А. Синенко, які вважають, що адресна допомога зумовлена сімейним станом і повинна надаватись багатодітним сім'ям та

непрацевдатним за рахунок коштів державного бюджету України [2, с. 12]. Аналогічну позицію підтримує російський вчений К. Лайкам, який вважає, що соціальна допомога має спрямовуватися на підтримку найбільш вразливих прошарків суспільства: сімей з дітьми, людей похилого віку, інвалідів, безробітних з доходами нижче прожиткового мінімуму [3, с.19-26].

Потребу людини у соціальній допомозі по-іншому розуміють автори дослідження, проведеного спеціалістами Державного комітету статистики України та іноземними фахівцями в рамках проекту Тасіс «Соціальний захист в Україні» [4, с. 45]. Науковці зробили висновок щодо неефективності системи соціального забезпечення України, зумовленої безадресним характером соціальних виплат та допомог.

До питання адресності соціальних допомог українські вчені звернулись на початку 90-х років минулого століття. Саме в цей період переходу до ринкових відносин Україна переживала кризу соціальних невиплат. Система соціального забезпечення України, успадкована від Радянського Союзу, що базувалась на державному фінансуванні, будучи ефективною в умовах планової економіки, в умовах ринку не змогла забезпечити належний рівень соціальних виплат. Тому вченими було запропоновано перейти до адресної моделі соціального розвитку [3, с. 19-26].

Як відомо, адресність, у найзагальнішому вигляді, означає спрямованість на кого-небудь або на що-небудь – конкретних людей або певні соціальні одиниці. Отже, адресні допомоги – це допомоги людям, які найбільше їх потребують. Це люди з низьким матеріальним достатком або ж адресними є допомоги, які надаються за соціальною (сімейною) ознакою. Проте не всі вони, навіть в умовах ринку, потребують реальної соціальної підтримки від держави. Згідно соціологічних досліджень Е. Лібанової, не всі сім'ї з дітьми звертались в органи соціального забезпечення [5,с.10]. Адресні соціальні допомоги вперше з'явилися у законодавстві України наприкінці 90-х років минулого століття: прийнято Постанову Кабінету Міністрів України від 22 лютого 1999 року № 238 «Про запровадження адресної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям» [6], яким було затверджене Положення про умови та порядок надання адресних соціальних допомог малозабезпеченим сім'ям». Згідно цього положення адресні допомоги надавались малозабезпеченим сім'ям, у складі яких були непрацевдатні та працевдатні особи зайняті доглядом за дітьми та іншими особами. Але малозабезпеченими могли бути не лише ці категорії, а й сім'ї, чий дохід був меншим від прожиткового мінімуму. Тому й правом на допомоги у зв'язку з малозабезпеченістю повинні бути наділені усі громадяни. Верховна Рада закріплює це право прийняттям Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям».

Сьогодні адресна соціальна політика зосереджує свої зусилля переважно на людях, які потребують особливого додаткового захисту: малозабезпечені і багатодітні сім'ї, одинокі матері. Допомога на дітей одиноким матерям надавалась у 2015 році відповідно до Закону України

„Про державну допомогу сім'ям з дітьми”, у розмірі, що дорівнює різниці між 50% прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців, але не менше 30% прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Наприкінці 2015 року були прийняті зміни у законодавстві України щодо умов призначення та надання допомоги на дітей одиноким матерям. Так, відповідно до Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” від 24.12.2015 р. №911-VII врегульовано порядок надання допомоги одиноким матерям. Відповідно до цих змін з 1 січня 2016 року допомога одиноким матерям надаватиметься у розмірі, що дорівнює різниці між 100 відсотками прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців та не назначатиметься допомога у мінімальному розмірі (30% прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку). За словами Міністра соціальної політики Павла Розенка „одержувати допомогу в уже підвищеному розмірі будуть близько 400 тис жінок” замість 600 тис. жінок [7]. За даними оперативної звітності у 2015 році обсяг видатків на надання допомоги одиноким матерям становив 3 300,4 млн. грн. У зв'язку з виплатою допомоги у підвищеному розмірі можливе збільшення обсягів видатків для надання даного виду допомоги.

Запроваджені зміни у механізмі надання допомоги одиноким матерям сприятимуть посиленню її адресності, тобто надаватимуться у підвищеному розмірі тільки тим, хто дійсно її потребує.

Щодо європейських країн, то за критеріями адресної соціальної допомоги їх можна розділити на чотири групи: країни, де домінують страхові принципи, а розміри виплат та допомоги пов'язані з індивідуальними страховими внесками; країни, де страхові принципи соціального захисту менш виражені, розміри допомоги і виплат більш відповідають індивідуальним потребам, а фінансування здійснюється в основному з податкових фондів; країни, що займають проміжну позицію між першими двома; країни, де система соціального захисту знаходиться на стадії формування.

До першої групи країн відносяться Німеччина, Франція, Бельгія і Люксембург. У цих країнах системи соціального захисту базуються на договірно-страхових принципах. У всіх країнах цієї групи держава бере на себе зобов'язання перед громадянами, щоб доходи будь-якого громадянина не опускалися нижче певного гарантованого мінімуму незалежно від того, який дохід він отримував раніше і скільки він вніс до страхового фонду. Цей вид виплат здійснюється з загальнонаціонального бюджету [8, с. 107].

До другої групи країн відносяться Великобританія, Данія, Ірландія. У цих країнах велику роль у фінансуванні соціальної сфери відіграє державний бюджет, а соціальні виплати та допомоги розподіляються більш рівномірно. В основі такого розподілу лежить ідея про те, що люди

в нужді рівні, тому соціальна допомога повинна бути надана, виходячи з потреб людини, а не з її колишніх доходів. Різниця між виплатами та допомогою полягає переважно в тому, що соціальні виплати обов'язкові, на них має право претендувати кожен громадянин за законом, а допомоги даються залежно від міри і характеру соціального ризику, тобто не всім [8, с. 107].

До третьої групи країн відносяться Нідерланди та Італія, що представляють змішану систему соціального забезпечення. Їх системи більш близькі до систем першої групи країн з урахуванням певних відмінностей. В Італії, наприклад, держава не бере на себе зобов'язання з виплати гарантованого соціального мінімуму доходів, такі гарантії дають лише деякі місцеві влади в окремих областях [1, с. 108]. У Нідерландах, навпаки, соціальне забезпечення знаходиться на дуже високому рівні і система охоплює кожного жителя країни [8, с. 108].

До четвертої групи країн відносяться Іспанія, Португалія і Греція, де система соціального захисту перебуває на етапі формування. У цих країнах немає гарантованого мінімального доходу, а соціальне обслуговування надається вибірковою категоріям громадян [9, с. 128].

У всіх європейських країнах соціальний захист багатофункціональний. Як правило, він відповідає основним соціальним ризикам, яким може бути підданий будь-який громадянин протягом свого життєвого шляху.

Аналіз зарубіжного досвіду виявив, що в більшості високорозвинених країн і країн з трансформаційною економікою першочерговим питанням є питання пошуку шляхів удосконалення надання соціальної допомоги.

У період економічної кризи, яку переживають зараз багато європейських країн, коли ресурси обмежені, а потреби зростають, більшість держав намагається проводити політику скорочення надання допомоги соціально незахищеним прошаркам населення.

Висновки. Таким чином, з розвитком людського суспільства з'являються нові категорії нужденних, допомога стає багатогранною; в центрі уваги при наданні допомоги завжди знаходиться сім'я. Людство досягає такого рівня розвитку, коли потреби окремих прошарків населення стають більш складними і мають декілька, а то й десятки критеріїв класифікації, тому розвиток адресної соціальної допомоги повинен йти паралельно з розвитком й ростом потреб людини.

Отже, існуюча система державної соціальної допомоги в Україні формувалася та удосконалювалася поступово. Нові соціальні програми в Україні розроблялися та приймалися з різною метою та ідеологією, реагуючи на економічно-соціальні та політичні зміни, які відбувалися у суспільстві. Сьогодні адресна соціальна політика зосереджує свої зусилля переважно на людях, які потребують особливого додаткового захисту. Запроваджені зміни у механізмі надання допомоги самотнім матерям сприятимуть посиленню її адресності, тобто надаватимуться у підвищеному розмірі тільки тим, хто дійсно її потребує.

Усі без винятку західноєвропейські країни матеріально підтримують своїх громадян у старості, хворих, інвалідів, безробітних (частково), надають допомогу дітям, жінкам з нагоди вагітності та пологів тощо. У всіх країнах громадяни мають право на безкоштовну або частково субсидовану державою медичну допомогу. Однак системи соціальної допомоги в різних країнах Євросоюзу різняться залежно від національних особливостей, від існуючих політичних і економічних умов.

Перспектива подальших досліджень у даному напрямку. Функціонування системи адресної соціальної допомоги як в Україні, так і в країнах Європи внаслідок дії різних соціально-демографічних та політико-економічних чинників зазнає суттєвих змін, і, тому потребує наступних наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Фирсов М.В. Введение в теоретические основы социальной работы (историко-понятийный аспект) / М.В. Фирсов. – М.: Ин-т практической психологии, 1997. – 197 с.
2. Новиков В., Надточій Б., Синенко А. Про соціальний захист населення// Економіка України. – 1992. – № 10. – С. 3–12.
3. Лайкам К. Модели социальной политики / К. Лайкам // Общество и экономика. – 2000. – № 8. – С. 19–26.
4. Манілла С., Хейтен Й., Ліновицька М., Осипова І., Сотніченко М. Обличчя бідності в Україні // Профспілки України. – 1998. – № 4. – С. 45–65.
5. Лібанова Е. Бедность в Украине: диагноз поставлен – будем лечить? // Зеркало недели. – 2001. – № 13. – С. 1–10.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження адресної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям» від 22.02.1999 року № 238 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 8. – С. 289.
7. Аналітична записка „Комплексна оцінка бідності в Україні та регіонах за 2010-2014 роки” Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи Національної академії наук України, 2015 р.
8. Бухтіяров О. С. Європейські тенденції фінансування систем соціального забезпечення / О. С. Бухтіяров // Наука і правоохорона. – 2014. – № 1 (23). – С. 107–110.
9. Дідик С. М. Зарубіжний досвід фінансування соціального захисту населення / С. М. Дідик // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 4. – Т. 1. – С. 127–129.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Firsov M.V. Vvedenie v teoreticheskie osnovy social'noj raboty (istoriko-ponyatijnyj aspekt)/ M.V. Firsov// M.: In-t prakticheskoy psihologii, 1997. – 197 s.
2. Novikov V., Nadtochij B., Sinenko A. Pro social'nij zahist naseleण्या// Ekonomika Ukraїni. – 1992. – № 10. – S. 3–12.

3. Lajkam K. Modeli social'noj politiki / K. Lajkam // Obshchestvo i ehkonomika. – 2000. – № 8. – S. 19–26.
4. Manilla S., Hejten J., Linovic'ka M., Osipova I., Sotnichenko M. Oblichchya bidnosti v Ukraïni // Profspilki Ukraïni. – 1998. – № 4. – S. 45–65.
5. Libanova E. Bednost' v Ukraine: diagnoz postavljen – budem lechit'? // Zerkalo nedeli. – 2001. – № 13. – S. 1–10.
6. Postanova Kabinetu Ministriv Ukraïni «Pro zaprovadzhennya adresnoi social'noi dopomogi malozabezpechenim sim'yam» vid 22.02.1999 roku № 238 // Oficijnij visnik Ukraïni. – 1999. – № 8. – S. 289.
7. Analitichna zapiska „Kompleksna ocinka bidnosti v Ukraïni ta regionah za 2010-2014 roki” Institut demografii ta social'nih doslidzhen' imeni M.V.Ptuhi Nacional'noi akademii nauk Ukraïni, 2015 r.
8. Buhtiyarov O. S. Evropejs'ki tendencii finansuvannya sistem social'nogo zabezpechennya / O. S. Buhtiyarov // Nauka i pravoohorona. – 2014. – № 1 (23). – S. 107–110.
9. Didik S. M. Zarubizhnij dosvid finansuvannya social'nogo zahistu naselennya / S. M. Didik // Visnik Hmel'nic'kogo nacional'nogo universitetu. – 2010. – № 4. – T. 1. – S. 127–129.

Отримано 10.04.2016

УДК 378.147:37.013.42]:343.431-048.66

Н. М. Дідик
aspirantka000@gmail.com

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Дідик Н. М. Формування у майбутніх соціальних педагогів професійних умінь протидії торгівлі людьми. У статті проаналізовано особливості розвитку готовності соціальних педагогів до протидії торгівлі людьми. Таку професійну підготовку проводять з допомогою емоційного, когнітивного та поведінкового компонентів.

Для формування готовності майбутніх соціальних педагогів щодо протидії торгівлі людьми нами проведено лекцію на тему «Соціально-психологічна реабілітація жертв торгівлі людьми». На практичних заняттях застосовувались диспути, перегляд документальних відеофільмів, ознайомлення з коміксами «Твоє життя – твій вибір!», проведено просвітницько-профілактичні ігри «Рожеві окуляри», «Галопом по Європах!», застосовано тренінгові вправи. Студентами складено інформаційні просвітницько-профілактичні пам'ятки-буклети